

небезпечних форм у вигляді тероризму, призводять до помітного ускладнення формування гуманістичної світоглядної культури, а відтак і світоглядно-ціннісних орієнтацій громадян, спрямованих на підтримку і формування гуманітарної безпеки української нації і світової спільноти в цілому.

Подальші дослідження пов'язуємо з поглибленим осмисленням потенціалу національної та класичної світової культур, творених на різних історичних етапах, а також їх ролі як регулятора і джерела світоглядно-ціннісних орієнтацій в сучасному українському суспільстві.

Список використаних джерел

1. Сурина И. А. Ценности. Ценностные ориентации. Ценностное пространство: Вопросы теории и методологии / И. А. Сурина. – М., 1999. – 183 с.
2. Пироженко В. О. Гуманітарна складова національної безпеки: предмет дослідження та коло основних проблем / В. О. Пироженко // Страт. панорама. – 2005. – №2. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.niisp.gov.ua/vydanna/panorama/issue.php?s=nb1&issue=2005_2.
3. Азархин А. В. Мировоззрение и эстетическое развитие личности / Андрей Виленович Азархин; [Отв. ред. В. П. Михалев]. – К.: Наук. думка: ін-т філософії АН, 1990. – 192 с.
4. XXI век: мир между прошлым и будущим. Культура как системообразующий фактор международной и национальной безопасности / [Под научной ред. О. П. Лановенко]. – К.: Стілос, 2004. – 572 с.
5. Извеков А. И. Педагогические задачи высшей школы эпохи постмодерна / А. И. Извеков // Инновации и образование: Сб. мат. конф. Серия «Symposium». – СПб.: Санкт-Петербургское философское общество, 2003. – №29. – С.65–80. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.anthropology.ru/ru/texts/izvekov/educinnov_09.html
6. Ятченко В. Світоглядні й виховні функції у системі вищої освіти в Україні: чи стане попелюшка королівною? / В. Ятченко // Українознавство. – 2006. – №4. – С.174–177.
7. Донских О. А. Демократии нужны конформисты / О. А. Донских; Центр философии и методологии гуманитарного образования [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.nsaem.ru/Structure/Center_of_philosophy_and_methodology_of_liberal_education/New_literature/Articles/?page=2
8. Крымский С. Б. Архетипы украинской культуры / С. Б. Крымский // Вісник НАНУ. – 1998. – №7–8. – С.74–87.
9. Кочура Н. М. Формування світоглядної культури громадян у сучасному українському суспільстві / Н. М. Кочура // Освіта Рівнін. – Вип.5. – ВДК «Україна», 2011. – С.35–42.
10. Щелкунов М. Д. Образование. Постмодерн / М. Д. Щелкунов // Философия. Культура. Гуманизм: история и современность: Материалы междунар. науч.–практ. конф., 9–10 ноябр. 2006 г.: тезисы докл. – Оренбург, 2006. – С.554–556.

References

1. Surina I. A. Cennosti. Cennostnye orientacii. Cennostnoe prost-ranstvo: Voprosy teorii i metodologii / I. A. Surina. – M., 1999. – 183 s.
2. Pyrozhenko V. O. Gumanitarna skladova nacional'noi' bezpeky: predmet doslidzhennja ta kolo osnovnyh problem / V. O. Pyrozhenko // Strat. panorama. – 2005. – №2. [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: http://www.niisp.gov.ua/vydanna/panorama/issue.php?s=nb1&issue=2005_2.
3. Azarhin A. V. Mirovozzrenie i jesteticheskoe razvitie lichnosti / Andrej Vilenovich Azarhin; [Otv. red. V. P. Mihalev]. – K.: Nauk. dumka: in-t filosofii AN, 1990. – 192 s.
4. XXI vek: mir mezhdz proshlym i budushhim. Kul'tura kak sistemoobrazujushhij faktor mezhdunarodnoj i nacional'noj bezopasnosti / [Pod nauchnoj red. O. P. Lanovenko]. – K.: Stilos, 2004. – 572 s.
5. Izvekov A. I. Pedagogicheskie zadachi vysshej shkoly jepohi postmoderna / A. I. Izvekov // Innovacii i obrazovanie: Sb. mat. konf. Serija «Symposium». – SPb.: Sankt-Peterburgskoe filosofskoe obshhestvo, 2003. – №29. – S.65–80. [Elektronnyj resurs]. – Rezhim dostupa: http://www.anthropology.ru/ru/texts/izvekov/educinnov_09.html

6. Jatchenko V. Svitogljadni j vyhovni funkciï u systemi vyshhoï osvity v Ukraï'ni: chy stane popeljushka korolivnoju? / V. Jatchenko // Ukraï'noznavstvo. – 2006. – №4. – S.174–177.

7. Donskih O. A. Demokratii nuzhny konformisty / O. A. Dons'kih; Centr filosofii i metodologii gumanitarnogo obrazovanija [Jeletkronnyj resurs]. – Rezhim dostupa: http://www.nsaem.ru/Structure/Center_of_philosophy_and_methodology_of_liberal_education/New_literature/Articles/?page=2

8. Kryms'kyj S. B. Arhetypy ukrai'ns'koi' kul'tury / S. B. Kryms'kyj // Visnyk NANU. – 1998. – №7–8. – S.74–87.

9. Kochura N. M. Formuvannja svitogljadnoi' kul'tury gromadjan u suchasnomu ukrai'ns'komu suspil'stvi / N. M. Kochura // Osvita Regioniv. – Vyp.5. – VDK «Ukraï'na», 2011. – S.35–42.

10. Shhelkunov M. D. Obrazovanie. Postmodern / M. D. Shhelkunov // Filosofija. Kul'tura. Gumanizm: istorija i sovremennost': Materialy mezhdunar. nauch.–prakt. konf., 9–10 nojabr. 2006 g.: tezisy dokl. – Orenburg, 2006. – S.554–556.

Kochura N. N., Ph.D., Associate Professor, Chair of Constitutional, Administrative Law and Social & Humanitarian Disciplines, Open International University of Human Development «Ukraine» (Ukraine, Kiev), island_3000@ukr.net

Humanization of social development: challenges for Ukraine

The humanitarian sphere, in particular, the sphere of education and upbringing must be actively involved in the defining and formation of concrete steps to achieve a common strategic goal – the humanizing of social development and the level increasing of its safety.

The article considers the formation of ideologically-value orientations and directives in the coordinates of the postmodern culture paradigm, as well as their influence on the humanitarian safety of the nation.

Attention is focused on such ideologically-value directives and orientations as axiological pluralism, conformism and radicalism, it is mentioned their impact on the formation of ideological culture, national identity and humanitarian safety of nation.

Keywords: humanitarian sphere, ideological culture, ideologically-value orientations and directives, postmodernism, humanitarian safety of nation, Ukrainian society.

* * *

УДК 21:316.7.

Крисюк І. М.,
аспірантка кафедри культурології
та релігієзнавства, Національний педагогічний
університет ім. М. П. Драгоманова
(Україна, Київ), inniss@ukr.net

ІДЕОЛОГЕМА «КИЇВ – ДРУГИЙ ЄРУСАЛИМ» В УКРАЇНСЬКОМУ РАДИКАЛЬНОМУ НАЦІОНАЛІЗМІ

Короткий аналіз творчої спадщини українських радикальних націоналістів (кінець XIX – середини XX ст.), зокрема Дмитро Донцов та Юрій Липа.

Метою статті є дослідження інформаційного навантаження та значення ідеології «Київ – Другий Єрусалим» у працях українських радикальних націоналістів.

У дослідженні використані методи аналізу та синтезу, порівняння та синтезу, описові та аналітичні.

Ідеологія «Київ – Другого Єрусалиму» у творчості українських націоналістів кінця XIX – середини XX ст. Використовується для підтвердження історичної безперервності розвитку українців як політичної нації.

Духовно-релігійним центром є Київ як «Вічне місто» – колиска державності, яка сформувала особливий «княин» як лідерів духовності та культури в сусідніх країнах. Українські націоналісти намагалися передати цю місію нащадкам духовної спадщини Києва.

Їх метою було відмовитися від московського духовного і державного поневолення та будівництва незалежної держави, центром якої буде «апостольський замок» – Київ.

Ключові слова: ідеологема, «Київ – Другий (Новий) Єрусалим», український радикальний націоналізм, українська релігійна ідеологія, «богообране» місто.

Ідеологема «Київ – Другий (Новий) Єрусалим», згідно якої Київ є святим містом для православного слов'янського світу, як є Єрусалим для всіх християн, встановила значення Києва як колиски християнства у Східній Європі, заклала ґрунт для формування ідеї сакральності державності Київської Русі, а згодом і української держави. Завдяки усвідомленню статусу

Києва як «богообраного» міста реалізується його об'єднавча роль, за допомогою даної ідеології відбувалося протягом історії формування свідомості українства, усвідомлення ним безперервності й тривалості власного історичного буття. Вона була сформульована в писемному вигляді вже за часів Київської Русі, про що свідчать літописні джерела, такі як «Повість врем'яних літ», Києво-Печерський патерик, Літопис Руський тощо. Глибоко увійшовши у свідомість народу, вона була стрижневою у пошуках політичної та релігійної ідентичності українства під час тривалих періодів втрат власної державності, в моменти національного самовизначення народу. Так, ідеологема актуалізувалася за часів національно-визвольної боротьби проти польсько-католицького поневолення, що відображено у пам'ятках полемічної літератури кінця XVI – початку XVII ст. (І. Борецький, І. Вишенський, З. Копистенський, К. Острозький, Ф. Прокопович, Г. Смотрицький тощо).

Становлення чергового етапу розвитку української політичної думки, яке було пов'язане з формуванням ідеології українського націоналізму у працях так званих українських радикальних націоналістів, коли знов замайоріла можливість реалізації довгоочікуваної державності України, також відбувалося з використанням ідеології «Київ – Другий Єрусалим». Розуміння цієї ідеології українськими радикальними націоналістами і ширше – поборниками та прихильниками ідеї національної державності кінця XIX – початку XX ст. не втрачає актуальності сьогодні, коли київська ідея має стати альтернативою імперським зазіханням РФ, в яких ідеологи «русского міра» використовують ідеологеми «Москва – третій Рим». В масштабному ідеологічному протистоянні та інформаційній війні битва цих сакралізуючих ідеологем втрачає лише історико-релігійне значення, набуваючи яскраво політичного забарвлення.

Мета статті – розглянути змістовне навантаження та значення ідеології «Київ – Другий Єрусалим» у творчості українських радикальних націоналістів.

Ідеологія українського націоналізму почала формуватися в останні роки XIX ст., спочатку у працях М. Міхновського, згодом у творах І. Франка, Б. Грінченка, І. Липи, Олени Пчілки, Лесі Українки, Л. Цегельського. Найвиразнішим її синтезатором став Дмитро Донцов (1883–1973), який ввів ідею утвердження української нації на рівень геополітики.

Цей час був випробувальний для України, яка опинилася на історичному роздоріжжі: українська нація постійно стояла перед вибором – «бути чи не бути», Європу охопило протистояння тоталітарних, агресивних ідеологій та режимів – комунізму й нацизму. В своїх численних працях Д. Донцов переконливо довів необхідність створення самостійної української держави як вирішального фактору для стабілізації Середньої та Східної Європи, не зважаючи на те, що тодішні українські політики зважувалися говорити лише про федерацію чи автономію, бо не вірили в можливість самостійності. Мислитель розумів величезне значення релігійного фактору у політичних подіях. В релігійно-історичному контексті актуальні міркування Д. Донцова про роль України як колиски християнства на теренах Східної Європи, щодо необхідності

створення української автокефальної православної церкви, незалежної від РПЦ тощо.

Замислюючись над майбутнім України, Д. Донцов писав: «Україна знаходиться в осередку велетенської історичної завірюхи, що має рішення про дальше існування цілої християнської цивілізації. Там же, над нашим Дніпром, вирішиться питання, чи здобуде собі Україна назад втрачене право первородства на Сході Європи, чи ні? Залежить це від того, які люди, якого формату й духа, підіймуться великого завдання вивести свій нарід «із тьми, із смраду, із неволі». Цьому питанню, якого часто не розуміють земляки, надають великого значення москалі. Вагу цього питання дуже добре розуміє Кремль. Його агенти – явні і ті під жовто-блакитною маскою – роблять усе можливе й неможливе, щоб утримати наш нарід в стані обезголовленої нації рабів» [4].

Особливого значення набула в його творах теза, що приєднання України до Московського царства спричинило розрив традиційних зв'язків з Західною Європою, наслідки чого відчуваються досі. Закріпленню такого становища, на думку мислителя, слугує московська політика руйнування культурної пам'яті та спадщини нашого народу, зокрема фальсифікація історії Київської Русі та присвоєння її спадщини. Протидіяти їй можливо шляхом формування національної свідомості, яка має створити націоналістичну ідеологію, що базується на історичних фактах і включає політико-релігійну ідеологію.

Д. Донцов говорить, спираючись на свідчення М. Грушевського: «В другій половині минулого століття ваша громада рішучо втратила почуття безпосереднього зв'язку з києво-галицькою добою, яку ще живо відчували люди 1820–30 рр., як Максимович, Бодяньський, Костомарів. Ті зверталися до князівської доби, як до живих безпосередніх прецедентів пізнішого українського життя. Вони повні були пієтизму і навіть ентузіазму для великого діла, доведеного нашими предками X–XIII віків. Вони чули їх спадщину в нинішнім і перейняли її гордою свідомістю свого зв'язку з нею» [1, с. 76].

Історична пам'ять видатних представників українського народу, діячів культури і політики, є не просто предметом вузькоспеціального зацікавлення, але джерелом потужної енергії для розбудови української нації, яка продовжує безперервну лінію історичного розвитку від часів князівської доби. Звуження інтересів вчених і культурних діячів до вивчення етнографії мало негативні наслідки у вигляді втрати історичної пам'яті і забуття могутніх державницьких традицій, які були на наших землях з Києворуської доби. «Поза суспільним ужитком фактично зів'язався багатий круг мотивів, ідей, інтересів, що наповняли наше життя і творчість щонайменше півтисячі літ, якраз дуже інтенсивного розвою, повного моментів високолюдських, високо-ідеальних, глибоковиховуючих, коли наше громадянство жило життям ініціативним, повним, національним у цілім значенні слова, відчувало себе рівнорядним членом колективу християнських народів, що несе на собі оборону християнської цивілізації від поганства, повне було гордовитою свідомістю своєї гідності». В XIX ст. «все це вже не будило інтересу, не оживляло енергії, не заповняло світогляду, зів'язалося мертвим

капіталом у нашій добі». Не була включена «велична спадщина старої доби до живого змісту» нашої національної культури» [1, с. 76].

Д. Донцов визначив фатальні, стратегічно важливі вади української культури – роздвоєність між Сходом і Заходом та зорієнтованість на провінційну дрібно-проблемність і етнографічно-сентиментальну стилізованість. Відкидання «блискучого духу» нашої київської і козацької давнини звужувало погляд на становище і місце нашої минувшини, надаючи українській культурній традиції статусу вузького провінціалізму. Донцов різко засуджує будь-які подібні поступки в оцінці нашої культурної спадщини українськими культурними діячами. Такими, зокрема, були «М. Шаповал, який уважав традиції старого Києва традиціями «розбійників», а також «новочасні наші антитрадиціоналісти, які як на вузький провінціалізм, споглядають і на київську Св. Софію і взагалі на блискучий дух нашої київської і козацької давнини. (Проповідник українського швейківства п. Шерех-Шевчук)» [1, с. 77]. Навіть В. Винниченка, автора «Відродження нації», він звинувачує у явній ворожнечі до старих релігійних традицій. Д. Донцов наполягає на тому, що необхідна духовна переорієнтація ментальності нації, потрібно розпрощатися з провінціалізмом і позбутися комплексу меншовартості. Велика віра у вищу ідею України, її традиції, духовні сили, орієнтація на Європу, боротьба з провінційністю, малоросійським шароварництвом і сльозливою ліричністю – ось основні гасла і принципи Д. Донцова.

Д. Донцов був пропагандистом ідеї світоглядно-цілісного погляду на історію, релігію й культуру українського народу. Він був переконаний в потребі нової ідеології вольового, містико-емоційного націоналізму, який базується на історичному світовідчутті українців як частини християнської ойкумени, одним з головних центрів якої постав у сиву давнину Київ як духовно-сакральний символ, втілений образ Нового Єрусалима – ідеальної столиці Христової церкви й місцеперебування Бога. «Ні один слов'янський народ не пишається таким повним містико містом, такого велетенського впливу, культурного й релігійного, на всю Слов'янщину, як наше Вічне місто, Київ. Відомо, яку він роль грав у нашій старій письменстві князівської і козацької доби» – так починає Донцов свою працю «На старо-київський шлях» [1].

Д. Донцов вітає тенденцію, що виникла серед інтелігенції в Україні та в еміграції у кінці XIX ст., та особливо у 20–30-х рр. XX ст. – нове «збудження зацікавлення старокиївською добою, її ідеалами, її життєвим стилем», коли «учені й письменники знов зацікавлюються нашим вічним містом». В цей час створювалися цілі товариства з дослідження історії Київської Русі: Наукове Товариство Нестора Літописця (В. Антонович, О. Левицький, Каманин), Товариство Охорони Київської Старовини (Павлуцький). Виходить у світ журнал «Київська Старина». Лукомський вивчає стару архітектуру Києва. Історики В. Антонович, його учень В. Щербаківський, а також В. Данилевич та П. Крат формулюють тезу про те, що «український нарід, вже від тисяч літ сидів на своїй землі й усе, що відноситься до історії чи праісторії нашої землі, відноситься до історії нашого народу» [1].

Д. Донцов з натхненням констатує: «Київ, повитий густим серпанком віків, якого здвигнення губиться в глибині легендарних часів, символ могутності нації та її історичної місії, знову встає з забуття, з руїни віків пишним цвітом, у давній величі в авторів нашої нової літератури» [1]. Усвідомлення повернення до традицій Київської і Галицької Русі з'являються і в політиці, зокрема, в маніфесті М. Міхновського «Самостійна Україна», державний знак незалежної України – Володимирів тризуб – теж узятю, на думку Д. Донцова, зі символіки стародавнього Києва.

Водночас Д. Донцов акцентує на сакральній-символічній ролі Києва для українства, наводячи факти систематичного й наполегливого знищення московською владою пам'яток, що свідчать про стародавню велич і славу міста Києва, на тлі котрого блідне історія Московщини. Перелік пам'яток, знищений сучасною Донцову Москвою вже в період радянської влади, свідчить про цілеспрямовану політику руйнації саме сакральних місць Києва: пам'ятник на місці бувшої церкви св. Ірини, жінки Ярослава; Михайлівський Манастир XI ст., Братський манастир на Подолі, Собор Великого Миколи, Стрітинську церкву, церкву Різдва Христового XII ст., Михайлівську браму, церкву св. Петра й Павла на Подолі, Трехсвятительську церкву XII ст., Аскольдову могилу, Успенський собор XII ст., закрили Собор св. Софії та Києво-Печерську Лавру. Якщо порівняти з Москвою, там таких масштабних руйнувань історичних сакральних споруд не відбувалося. На Московщині стародавні релігійні пам'ятки не зруйновані, навпаки, шляхом пограбування туди завозилися старовинні церковні реліквії такі, як Вишгородська Божа Матір, перейменована у Володимирську, перевезений саркофаг Ярослава Мудрого, київського князя, який розширив межі середньовічного Києва, спорудивши «місто Ярослава», окрасою якого стали Золоті ворота та Софійський собор (1054).

На переконання Д. Донцова, ці систематичні дії зі знищення давньоруських пам'яток, не дивлячись на те, що здійснювались вони під гаслами антирелігійної боротьби комуністів з церквою, мали іншу ціль. «Їх ціллю є змусити нас виріктися свого й забути про все, що нас від них ділило; щоб ми всюди замість наших святоців поставили подобу московських ідолів; щоб не згадували про нашу колишню велич; щоб нам відбило пам'ять про славу давнину. Тому якраз пишні будови, церковні та інші, старого Києва й муляли очі Москві. Як щось, що вічно пригадувало нам про дві речі: про блеск нашої старої культури, про нашу політичну силу й про те, оскільки ця наша культура є цілковито іншою від тої, яку називали своєю Москалі. І ще про щось нагадували ті живі, мовчазні свідки нашої слави: що не Суздаль і не Москва, а наш Київ був тоді паном і володарем великих просторів Європи від Новгороду до Волги і Тмуторокані. Дух предків, що вітав над тими пам'ятниками, так само міг окрилити новою силою нащадків, як дух старої козащини, що вітав над руїнами Суботова й Батурина, окрилив геній Шевченка, або Гоголя, якому здавалося, що в нім гарцювала душа предків... Вбити цього духа в сучасниках нащадках, рокованих на рабів північними завойовниками, ось була провідна ідея Павлів Постишевих і Манделів Хатаєвичів, коли вони, способом незаним найдикішим

народам, робили погром старого Києва. Треба було знищити легенду: одним – легенду великого християнського міста, міста, де мандрував апостол Андрій; другим – маєстат великого й старого культурного осередку східної Європи, в чім блиску меркли марні імітації Суздаля і Москви» [1].

Д. Донцов наголошує, що не слід недооцінювати роль, яку надавали більшовики нашим старовинним легендам, які підкріплювали ідеологему Києва як другого Єрусалиму. Не даремно вони висадили в повітря саме Михайлівський собор, присвячений Архистратигу Михайлу, святому патрону й оборонцю Києва. За легендою, як довго стоятиме цей собор у Києві, так довго буде вільною нація.

Д. Донцов стверджує, що справжньою метою політики Москви було знищення не лише матеріальних споруд Києва, але найголовніше – його духу, який свідчить про святість цього богообраного міста: «Дух старого володарного Києва руйнувала й руйнує червона Москва, знаючи, що в цей переломовий етап віковичного змагу Москви з Києвом за права первородства, за першенство на Сході, треба їй насамперед зломити дух нашого Вічного Міста» [1].

Активно пропагуючи свої ідеї, друкуючи в «Літературно-науковому віснику» гострі полемічні статті, Д. Донцов об'єднав довкола своїх поглядів цілу генерацію талановитих письменників, літературних критиків, публіцистів та громадських діячів: Є. Маланюк, Ю. Липа, Л. Мосендз, У. Самчук, О. Ольжич, О. Теліга, О. Стефанович, О. Лятуринська, Н. Лівицька-Холодна, Р. Єндик, О. Бабій, Б. Кравців, Р. Кедро, Ю. Клен, О. Грицай, Л. Луців, М. Мухин, Н. Геркен-Русова, М. Островерха, М. Шлемкевич та ін.

Одним з ідеологів створення Української держави, який розробляв ідеї киевоцентризму як джерела культури незалежної нації, накреслив у глобальному плані проблеми й завдання, які стоять перед Україною у майбутньому був Юрій Липа.

На переконання Ю. Липи, в ситуації протистояння двох тоталітарних гегемоністських режимів перемога жодного з них не принесе Україні свободи. Порятунком може прийти тільки від самих себе, від мобілізації духовних сил нації. Найважливішу роль у формуванні духовності українців Липа відводив ідеї україноцентричності. «Це є така ж нормальна річ для духовності визначати свій край за середину світу, як для одиниці фізично здорової визначати свій власний організм за найдовершеніший. Відчуття серединності свого духовного світу – велика річ» [5, с. 165]. Велике значення у цьому має усвідомлення своєї належності до нації, яке формується через пізнання себе і своєї історії. Заглиблення в історію дозволить відкрити ту духовну неповторність, яка формувалась, на переконання автора, ще від трипільської культури, пізніше під впливом еллінізму, і зрештою виразилась у «апостольських традиціях Києва».

Автор переконує, що в глибинах українського етносу таїться велика сила. Важливе значення має те, що українці є нацією «органічною», яка виникла й укоренилася на своїй власній території, центром якої став Київ як вічне місто. «Київ панує над нами і тепер – панує в мові і в церкві. Зникає цілком поняття якогось «слов'янського народу». Хто його бачив, де його

писемні пам'ятки, де його культура? Занепадає поняття якоїсь «старослов'янщини», спільної усім народам із подібною мовою. Цей ненауковий винахід цілком розрахований тільки на політичні ефекти. Ніхто не сміє на півдні говорити про спільний «пранарод італо-франко-єспано-румунів». Це виглядало б ошуканством» [6].

Ю. Липа визначає духовні риси як найважливіший єдиний компонент нації. Духовність – це постійна багатоконпонентна ознака народу, сформована впродовж віків тисячолітньої історії. Наші предки – це не тільки могили, ритуали, а й характерні риси духовності, що знаходять вияв і в характері сучасних українців. Історія дає можливість розуміння власного характеру.

З іншого боку свідомість – перехідна, змінювана протягом певного історичного періоду властивість, що виявляється у відповідних кожному етапові формах, а тому потребує виховання. Ю. Липа наголошував, що вироблення самосвідомості породжує вміння побачити велич українського народу й відповідно оцінити із середини свого національного «Я» можливості свого народу і ресурси його духовності.

Ю. Липа розділяв переконання Д. Донцова про те, що звільнити Україну може лише героїчна натура, для якої характерне непотурання злу, віра у своє високе покликання, відданість справі, чесність, фанатичне служіння ідеї, відвага, здатність «стояти і впасти при своїм ідеалі». Мислитель показав роль особистості українця («одиниці»), основні риси характеру якої були сформовані у благодатному середовищі Києва як духовної столиці українства. Це Вічне місто дало вільних людей. «Хто ж говорив тою мовою, що її лишили тільки до розмови з Богом, яка постать українця символізує Київ, Вічне Місто? Вільні люди – це люди Києва. В одному з перших знаних актів Києва (договір великого князя Ігоря з Романом царгородським з 945 р.) знаходимо вияв найглибшого почування людей Києва. Вони – і християни, і погани – всі присягають додержувати умови договору. На яке ж найбільше нещастя для себе закликаються вони в разі недотримання договору? «Нехай не матимемо помочі ані від Бога, ані від Перуна, – кажуть вони, – і нехай зостанемося рабами і в цьому, і в майбутньому житті» [5].

Юрій Липа на основі вивчення документів Київської Русі виділяє першу й найважливішу прикмету київської людини – «стремління до особистої свободи і відповідальність перед релігійними святощами». Ці прикмети українців складають основу для певних форм енергії, які разом утворюють структуру української солідаристської культури, що базується на вікових основах української землі й українського духу.

Опанування теренів (завойовництво і колонізаторство пов'язані з торгівлею) – друга форма української енергії, яка характеризувала українців в очах чужинців [5, с. 234]. Силу християнської доби Києва Юрій Липа бачить саме в його апостольстві. Від безпосереднього учня Христа одержали українці Божу благодать. Відтоді «київські люди проповідують християнство найдикішим племенам і над Окою, і над Онегою, будують церкви і закладають міста над Білим морем (наприклад, Олонецьк в XII столітті). Врешті, за місіонерами ставлять залоги, християнізують, накидають свою мову

і владу люди Києва, войовники й купці» [5]. «Власне, в сполученні цих обох прикмет – прагнення до експансії та почуття особистої свободи разом із відповідальністю перед релігійними святощами – дало найблисучіший період Києва, добу його християнського патосу» [5].

Ю. Липа вважає, що з покоління в покоління діють ті самі традиції та емоції в українській нації. Традиція є скрізь. Київ як вічне місто, що продовжує еллінські традиції, за традиціями XVIII ст. бачимо історію традицій козаччини [5, с. 228]. Мислитель виділяє такі традиції, успадковані від часів Київської держави: традиції територіальної експансії, традиції вільної торговельної експансії, традиції права, мистецькі традиції Києва, підкреслює значну роль символів і емблем, зокрема, тризуба – знака апостольства Києва, герба Володимира Великого. Ю. Липа підкреслює факт збагачення киянською духовністю сусідів: у мові, в правосвідомості, воєнних традиціях і мистецтві.

«В кожному разі образ Києва, Міста-Апостола й Міста-Войовника, ввійшов майже в історичну підсвідомість української раси» [5].

Для Ю. Липи складною проблемою є роз'єднаність у християнському українському церковно-релігійному житті. Від часів прийняття християнства українцям було властиве стремління мати розмову з Богом як таїнство своєї раси. «Богослужіння, «старослов'янські» співи й книги, що їх прийняли з деякими змінами й чужинці (москвини), – це не мова й музика, накинени ззовні греками чи болгарями, це створене расою власне багатство. Коли ж там і є чужі елементи, то вони перероблені і достосовані до потреб української» [5].

Церковна традиція святого Андрія – традиція змагання за чисто українську церкву. Цей заповіт раси Ю. Липа називає легендою апостола Андрія. «Українська Апостольська святого Андрія Первозванного Церква закладена ще на початку зародження християнства, носієм якої був у наших землях апостол Андрій. Так як і римську Церкву благословив святий Петро, так і апостол Андрій поблагословив українську. Тому вона не менш первозванна, аніж інші апостольські Церкви світу» [6].

Висновки. Ми бачимо, що в працях українських націоналістів кінця XIX – середини XX ст. ідеологема «Київ – другий Єрусалим» використовується для ствердження історичної тягlosti розвитку українства як політичної нації з власними ідеалами, традиціями й духовним центром, яким є «Вічне місто» – Київ – колицка державності, яка сформувала особливих «київських людей» як провідників духовності та культури в сусідські землі. Цю місію намагаються українські націоналісти передати нащадкам київської духовної спадщини з метою виходу з московського духовного та державного поневолення й розбудови незалежної держави, центром якої буде «апостольський град» – Київ.

Список використаних джерел

1. Донцов Д. На старо-київський шлях [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://you-books.com/book/D-Donczov/PRAVDA-PRADIDIV-VELIKIH>
2. Донцов Д. Чий був старий великокняжий Київ? [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dontsov-nic.com.ua/dmytro-dontsov-vybrani-tvory-tom-10-tvory-riznyh-periodiv-chyjm-buv-staryj-velykoknyazhyj-kyjiv/>
3. Донцов Д. Від містики до політики [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dontsov-nic.com.ua/vid-mistyky-do-polityky/>

4. Донцов Д. Правда прадідів великих [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://you-books.com/book/D-Donczov/PRAVDA-PRADIDIV-VELIKIH>

5. Липа Ю. Призначення України / Ю. Липа // Дніпро. Спеціальний випуск. – К.: Фондація ім. О. Ольжича, 1997. – №11-12. – 268 с.

6. Липа Ю. Геополітичні орієнтири нової України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrcenter.com>

References

1. Dontsov D. Na staro-kyivivs'kyu shlyakh [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu: <http://you-books.com/book/D-Donczov/PRAVDA-PRADIDIV-VELIKIH>
2. Dontsov D. Chyym був старий velykoknyazhy Kyjiv? [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu: <http://dontsov-nic.com.ua/dmytro-dontsov-vybrani-tvory-tom-10-tvory-riznyh-periodiv-chyjm-buv-staryj-velykoknyazhyj-kyjiv/>
3. Dontsov D. Vid mistyky do polityky [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu: <http://dontsov-nic.com.ua/vid-mistyky-do-polityky/>
4. Dontsov D. Pravda pradiiv velykykh [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu: <http://you-books.com/book/D-Donczov/PRAVDA-PRADIDIV-VELIKIH>
5. Lypa Yu. Pryznachennya Ukrayiny / Yu Lypa // Dnipro. Spetsial'nyy vypusk. – K.: Fundatsiya im. O. Ol'zhycha, 1997. – №11-12. – 268 s.
6. Lypa Yu. Heopolitychni oriyentyry novoyi Ukrayiny [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu: <http://www.ukrcenter.com>

Krysyuk I. M., graduate student of National Pedagogical Dragomanov University (Ukraine, Kyiv), inniss@ukr.net

The ideologue «Kyiv is the Second Jerusalem» in Ukrainian radical nationalism

A brief analysis of creative heritage of the Ukrainian radical nationalists (end of XIX – middle of XX centuries), in particular Dmitry Dontsov and Yuri Lypa.

An objective of the Article is to research informative load and significance of the ideology «Kyiv – Second Jerusalem» in the works of Ukrainian radical nationalists.

The study used the methods of analysis and synthesis, comparison and synthesis, descriptive and analytical.

The ideology of «Kyiv – Second Jerusalem» in the works of Ukrainian nationalists of the end of XIX – middle of XX centuries is used to confirm the historical continuity of Ukrainians as a political nation.

The spiritual and religious center is Kyiv as the «Eternal City» – a cradle of statehood that has formed special «Kyiv's people» as leaders of spirituality and culture in neighboring lands. Ukrainian nationalists tried to convey this mission to the descendants of Kyiv's spiritual heritage.

Their goal was to withdraw from the Moscow spiritual and state enslavement and the building of an independent state, the center of which will be the «apostolic castle» – Kyiv.

Keywords: Ukrainian's religious ideology, Kyiv, the Second (New) Jerusalem, Ukrainian radical nationalists, Orthodox church, ideology, «God-chosen» city.

* * *

УДК 101.1:17.036.1+7.01

Рожко В. А.,
аспірантка, Інститут вищої освіти Національної
академії педагогічних наук України
(Україна, Київ), red.gorgeous.mars@gmail.com

ГЕДОНІЗМ ЯК ЗАГРОЗА (ПЕРЕДУМОВА) ДЕЕТИЗАЦІЇ ТА ДЕГУМАНІЗАЦІЇ ЛЮДИНИ ТА СУСПІЛЬСТВА

В сучасних умовах процеси дегуманізації та деетизації стрімко зростають разом із розмаїттям і розширенням інформаційного простору та його впливом на світогляд людини та її спосіб життя. Через подібне перенасичення пропагандою гедоністичного способу життя, свідомість людини не може критично сприймати його руйнівні аспекти. У рамках даної роботи досліджуються дегуманізаційні та деетизаційні прояви гедонізму.

Ключові слова: гедонізм, дегуманізація, деетизація, духовність, нарцисизм, суспільство споживачів, світогляд, ЗМІ.

Стрімко зростаючі споживачькі настрої спричинили чималі зміни у світогляді, самовираженні та способі життя людей, і оскільки головною директивною ідеологією споживання є досягнення максимального комфорту та